

کرتا ریور دے کوتک: بھاگ-۵

(۱۵۲۵ توں ۱۵۳۰ ای. تک)

ایہہ گوشٹیاں گورو صاحب دی چھوٹی جہی اداسی تو پرتن اپرنت اتے چوتھی اداسی تے روانہ ہون درمیان دیاں بن۔ ایہہ ضروری نہیں کہ ۱۵۲۶ ای توں لے کے ۱۵۳۰ ای تک سارا سماں ہی گورو صاحب کرتا ریور براجے رہے ہون۔

جدوں صاحب دا جی آؤدا اودوں ہی کرتا ریور توں روانہ ہو وڈے پنجاب دے میلے اکٹاں وچ درشن دندے۔ جاندیاں اتے آؤدیاں پنڈیاں تھانٹی لوکاں دا ادار کردے سن۔ پنجاب دا تان تقریباً اوہناں کوئی وڈا پنڈ چھڈیا ہی نہیں ہووے گا۔ جتھے نال گئے ہون۔

سو ایہہ کجھ کو کوتک نے جہڑے ۴-۵ سال دے عرصے درمیان کرتا ریور ہوئے۔ انج ایہناں نوں کسے سمیں وچ بننا وی مشکل ہے۔ پھر بیٹھے دتے کوتکاں توں لگدا ہے کہ مردانہ صاحب دی شرن وچ سی جدوں ایہہ واپرے۔

---◆---

بابے نے وبلڑ تماشبین کرتا ریور توں بھجائے

گھمدے گھماندے جدوں گورو صاحب کرتا ریور براجے توں شر دھالواں نوں چاء چڑھ گیا۔ کئی مہینیاں توں کرتا ریور صاحب دھرم ساللا بناں گورو صاحب دی حاضری دے چل رہی سی۔ لوکاں دا آؤنا جاننا بنیا رہندا سی۔

کیونکہ کرتا ریور وکھے دونو وقت لنگر چلدا سی۔ باقی ستسنگ تے کیرتن تے وکھیاں وی چلدا سی۔ پھر کی ہویا پنڈاں شہراں دے کئی وبلڑ لوک جنان نوں روحانیت نال کوئی لینا دینا نہیں سی نے کرتا ریور وچ ہی ڈیرے جمائے بیٹھے سن۔ ایہناں وچ کئی گھڑم چودھری وی شامل ہو چکے سن۔ اجیہے لوکاں دیاں شکائتاں وی پر بندھکاں نوں ملدیاں رہندیاں سن۔ انان لڑائیاں جھگڑے بحثاں آدی کرنیاں۔ کدی شراتاں دیاں وی شکائتاں ملنیاں۔ اک جوگی نے گورو صاحب نوں سچیت کیتا کہ اس دا کوئی حل کڈھو نہیں تان اتھے ہور مشکل ہو جائیگی۔

گورو صاحب نے بندہ بھیج کے کلانور شہر توں کوئی ۶۰-۵۰ بہولے * منگوا لئے۔

شامی پھر سارے شر دھالواں نوں حکم کر دتا کہ کلھ پبلی گوڈنی ہے تے سارے اس نیک کم وچ اپنا حصہ پاؤ۔ اک بہولے پچھے تے تے، تے، تے، چار-چار بندے لا دتے۔ جدوں چھاہوبیلے دا لنگر ہویا تان نال ہی لانگریاں ایہہ سنیہا دے دتا کہ اج شام دا پھوکا پی ہے۔ مطلب کسے وجہ کر کے شامی لنگر نہیں پکیگا۔

وہلڑ بڈ حرامی لوک تان پہلا ہی بکھلا اٹھے تے آپس

بہولا

ਬਹੋਲਾ

وچ لگے کھسر پھسر کرن، "ایہہ چنگا سادھو ہے جہڑا لوکاں کولو محنت کرواؤدا ہے۔" پھر جدوں لنگر بارے سنیا تان انان وچ بہوتیاں کہنا شروع کر دتا "اسیں تان بس چلے ہی سی صرف گورو صاحب دے درشناں دی آڈیک کر رہے ساں۔" سو جہڑے تان نیڑ دے پنڈاں تھانوا دے سن اوہ تان اودو ہی لنگر چھک کے چلدے بنے۔ باقی اگلے سویرے کھسک گئے۔

اگلے دن پھر جہڑے باقی بچے اوہ اصلی شر دھاوان سن۔ گورو صاحب نے انان تے بہت پرستتا جتائی تے لانگریاں نوں حکم دتا کہ انان واسطے چنگے چوکھے سوادی پکوان بنائے جان۔

جدوں پتہ لگا کہ بابے نانک دی واپسی وچ پبلیاں حل نال نہیں سگوں بہولیاں نال ہی پٹیاں جا رہیاں ہن تان کسان اپنیاں اپنیاں جوگاں لے کے آؤدے تے دن بھر بابا دے کھیت واپے جاندے۔ ایہہ پرمپرا ۱۹۴۷ تک چلدی رہی۔ پبلی واپن توں علاوہ کسان اپنے حل واپک پشو کھوہاں تے وی جوت دے سن۔

ہن کرتا ریور دے پر بندھکاں نوں رستہ مل گیا سی۔ کہ وہلڑاں توں کوئے نجات حاصل کیتی جائے۔

---◆---

۵۱ جدوں دو قاضیاں نوں شاباش دتی

اک ویراں کرتا ریور صاحب دو قاضی آگئے۔ اوہ گورو صاحب دی بلند روحانی سورتھال جاندے سن۔ انان گورو صاحب دا وکھپان وی سنیا۔ کجھ سمیں بعد انان دی آپس وچ گل بات دوران بحث ہو گئی۔ اک کہے کہ کھدا نوں حاصل کرن لئی من مار کے لگاتار بندگی ضروری ہے۔ دوسرا کہے نہیں جی کرن کراونہار خدا آپ ہے اوہدی ندرو-کرمو (بخشش) ہووے تان بندہ بندگی کرے۔ جے اوہ خدا دا کرم نال ہووے تان بندگی ہو ہی نہیں سگدی۔

گورو صاحب نے قاضیاں نوں شاباش دتی تے کہیا کہ میاں جی تسی دووے ٹھیک ہو۔ تھادے دوواں تے خدا خوش ہے جہڑی اس نے تھانوں ایہہ سوچن دی عقل بخشی ہے۔

گورو صاحب نے کہیا کہ خدا دے راہ تے دووے گلاں ہی ضروری ہن۔ بس بندہ دعا کری جائے کہ اے خدا توں بخش لے میں گناہ گار۔

نال سنگت نوں گورو صاحب نے سمجھایا کہ جو چنگا ہووے اوہ رپّ نوں ارپن کروتے جو مندا ہووے اوہ اپنے تے لؤ کہ آہ گناہ جاں غلطی میں کیتی ہے۔ سدا اوہدی بندگی وچ من نوں لاؤ۔ گورو صاحب نے مردانے دی رباب تے ہور وجنتریاں تے سنگت نے رل کے شید گایا:-

آپ کرے سچّ الکھ اپاڑ۔۔ ہؤ پاپی توں آسا محلہ ۱

1. تیرا بھانا سبھ کچھ ہووے .. منہٹھ بخسنہاڑ ..
 ۲. رہاؤ .. منمکھ کی مت کوڑ کیچے انت وگووے ..
 ۳. درمت تیاگ ویاپی .. بن پر سمرن پاپ سنتاپی ..
 ۴. ایسا لاہا کچھ لیوہ .. جو ایچے سو الکھ ابھیوہ ..
 ۵. ہما سکھا سہائی .. گر ہر ملیا بھگت درڑائی ..
 ۶. ی توٹا آوے .. نانک رام نام منی سوڈو سگل
 ۷. ۲۴ بھاوے ..

بیلے وچّ ہر پنچھی ہر پشوو وی جھوم اٹھیا۔ انت وچّ
 اواز اگونجیا! دھنّ گورو نانک۔ دھنّ بابا نانک۔

---◆---

جدوں براہمن نے چلھے واسطے تھان پٹی اتاں کتے دا ک رنگ نکل آئی

گورو صاحب نے پورا ہندوستان گاہ کے دھارمک
 انقلاب کھڑا کر دتا ہویا سی کہ اے دنیاں دے لوکو
 پتھر، پیل، سورج، بدل تے وکھ وکھ اوتاراں دی پوجا
 دے چکر وچوں باہر نکلو۔ گورو صاحب نے اجیہے ربّ
 دا پرچار کیتا جہڑا صرف اکو اک بے تے دنیا دا مالک
 بے سارا برہمنڈ اتے ساری رچنا اس نرنکار اکال
 پرکھ وچوں ہی نکلدی ہے۔ اوہدی کوئی حد بندی
 نہیں۔ (اسلام تے ایسٹائیمت انوں ست اکاساں تے
 پتالاں تک گندے ہن۔) گورو صاحب نے پرچار وچّ
 بھارت دا کوئی مہتوپورن دھارمک تے راجنیتک
 استھان نہیں سی چھڈیا۔ اوہ ہر وڈے میلے تے وی گئے
 سن۔

اوپنی دنیں سادھو مہاتما اک تھان توں دوسرے
 تھان تک ترے ہی رہندے سن۔ چکرورتی سادھو ہی
 اخباراں سن۔ انانے ہی گورو صاحب دی انقلابی
 سوچ بابت بہت دہائی پائی سی۔ کوئی اس دے
 ورودھ سی تے کوئی حق وچ۔

پھر جدوں گورو صاحب نے کرتارپور نوں اپنا ٹکانا
 بنایا تاں سادھوآں دے ٹولے (جان بیڑاں دیاں بیڑاں)
 روز ہی اتھے آئے رہندے سن۔

جویں آپاں جاندے ہاں اونی دنی سکول ودواناں
 دے اپنے ہندے سن۔ ودوان زیادہتر براہمن ہی ہندے
 سن۔ سرکار عموماً اتاں نوں کدے کدائی مائک مدد
 دے دندی سی۔ ایسے طرحاں لاہور دے اک براہمن
 دی مشہور پاٹھشالا سی۔

اس براہمن ادھیپک نے اک ویراں ویشنو دیوی جان
 دا من بنایا تاں کجھ ودیارتھی وی نال ہی تیار ہو
 گئے۔ ادھیپک نے اک پڑائی کرتارپور کرناں تہہ کیتا۔
 کلانور انج وی اک مہتوپورن پڑائی سی۔ لاہور والے
 پاسیو سیالکوٹ (ویشنو دیوی) والے پاسے جان جان
 پھر کشمیر تے راولپنڈی علاقے پاسیو پردوار جان
 ویلے رستے وچّ سی۔ سادھوآں توں علاوہ کرتارپور
 وکھے روجاناں سیکڑے لوک آکے رکدے سن۔

جدوں اوہ پاندھا اپنے ودیارتھیاں نال کُرتارپور
 صاحب وکھے پہنچیا تاں سیواداراں نے اوہناں دی

کھڑے متھے آؤ بھگت کیتی۔ آرام کرن لئی دھرم
 سال وچّ اک نقر دے دتی۔ کچے فرش تے پرالی جاں
 کاه (لما گھاہ) دا اک طرحاں دا گدا ہندا سی۔
 سیوادار یاترواں دی تھکاوٹ لاہن خاطر پہلاں
 اشنان آدی کرواؤدے۔ پھر ضرورت انوسار گرم
 دودھ وغیرہ ورتایا جاند۔ لنگر نیت وقت تے دو واری
 ملدا۔ بہت سادہ لنگر ہویا کردا سی۔ عموماً باجرے
 دی روٹی کدی کھچڑی نال جاں کدی دال نال ہندی۔

پاندھے نے سیواداراں نوں اطلاع دے دتی کہ اسیں
 شدھتا دا پالن کردے ہاں تے سادے واسطے لنگر ناں
 بناؤنا۔ گرمّت وچّ پرپکّ ہو چکے سیواداراں کیہا کہ
 اسیں پوری صفائی نال نہا دھو کے لنگر تیار کردے
 ہاں۔ پر پاندھا جی نوں کرتارپور دے لنگر دے طور
 طریقے پسند نہی سن۔ انوں اس گلّ دا علم سی کہ
 بابے نانک دے لنگر دے ورتاؤے بہتے نیوی جانتا
 والے شودر سن۔

گورو صاحب نے پہلاں ہی حکم کیتا ہویا سی کہ یاترو
 نوں جنی وی سنبھو ہووے سہانتا دینی ہے۔ پاندھا
 جی نے سکے بالن تے کجھ رسد منگی جو سیواداراں نے
 ترنت دے دتی۔

پاندھے نے اس سکے بالن نوں پہلاں دھواتے پھر
 سکایا۔ پھر چلا بناؤن واسطے تھان پٹی تاں بیٹھوں
 کتے دا ک رنگ نکل آیا۔ تھو تھو کردے براہمن نے
 ودیارتھیاں نوں کیہا کہ دوسرے تھان چلا بناؤ۔
 دوسری تھان پٹی تاں بیٹھو کیڑیاں دا بھاؤن نکل آیا۔
 سیوادار نے جھتّ پاندھا جی نوں یاد دوا یا کہ ایہہ
 اوہ کیڑیاں ہن جو چپّ چپیتے لنگر دی رسد لے آؤدیاں
 ہن۔ پاندھا جی نے حکم کیتا کہ، نہی، جی ہتیا نہی
 کرنی، اتھے وی چلا نہ بنایا جائے۔

اینے نوں گورو صاحب پاندھے کول آئے تے بڑے آدر
 ستکار نال پاندھا جی نوں دسیا کہ جھو جھی تھان
 تنسی لہبّ رہے ہو اوہ دھرتی تے نہی ملنی۔ ایہہ
 زمین لکھاں سالان توں اتھے پئی ہے انج انچ تے ہن
 تکّ لکھاں جیاں دی مٹی پئی ہے جس اصلیت نوں
 تنسی نجرنداز کری جاندے رہے ہو۔ پھر جہڑی لکڑی
 تنسی دھو سوار کے بالن لئی تیار کیتی ہے اوہدے
 اندر وی گھن ناں دا جی ہے جسوں تنسی ساڑ کے مار
 دینا ہے۔

گورو صاحب نے پاندھا جی نوں اجیہی دلیل دتی کہ
 وچارا اپنے ودیارتھیاں دے ساہمنے شرمسار ہو گیا۔
 نرؤتر ہو کے گورو صاحب دے چرنی لگ گیا۔ گورو
 صاحب نے جیہی وچّ لے کے پیار ستکار دتا۔

اس موقعے گورو صاحب نے سبندھت شبد وی گائے۔
 سوئنے کا چوکا کنچن کوار... (پورا شبد ویکھو
 صفحہ- ۷۷)

پاندھا واپسی موقعے وی پھر کرتارپور کجھ دن
 ٹھہریا تے گرمّت دا سدھانت گورو چرناں وچّ بہہ کے
 سمجھیا۔ ایہہ براہمن سکھ پھر سکھی دا وڈا

پرچارک بنیا۔

یاد رہے جتھے اس ویلے سسکھی براجمان ہے اس نوں اتھو تگ پہنچان وچ براہمن پرچارکاں دا بہت وڈا یوگدان ہے۔ سسکھ راج دے پتن توں بعد پھر سازش تحت براہمنان نوں سسکھی توں علیحدہ کیتا گیا سی۔ ایہہ سازش انگریزاں دے راج ویلے شروع ہوئی سی۔ کیونکہ انان دا مقصد سسکھاں وچ ونڈیاں پاؤناتے راج کرناں سی۔ اوہ سسکھاں توں بہت بھے بھیت سن۔ بدقسمتی نال اوہو نیتی اج تک چل رہی ہے۔

---◆---

جدوں سالگرام دے پجاری نریوتر ہوئیو

ایسے طرحاں اک ویراں دو براہمن گورو صاحب دے درشناں نوں آئے۔ سیواداراں نے جدوں لنگر پانی پچھیا تاں اوہناں ایوے آئے بہانے لائے۔ پھر کجھ دیر بعد جدوں گورو صاحب دے درشن کیتے، گلاں باتاں ہوئیاں تاں گورو صاحب نے سرسری پچھ لیا کہ تسان لنگر پانی چھکیا ہے کہ نہی؟

پھر انان دل دی گل کہہ دتی کہ اسیں خود اشنان کرکے تے اپنے نال ہی رکھے سالگرام نوں اشنان کراؤدے تے پھر کوئی جل-پان کردے ہاں۔ گورو صاحب نے ایہہ سن کے انان دے اشنان دا پریندھ کروایاتے پھر انان دی مرضی مطابق انان نوں لنگر آپ تیار کرن واسطے اجازت دتی۔

پھر گورو صاحب نے شام دے وکھیاں وچ مضمون ہی انان دوہاں دا چنیتے سارا سمجھایا کہ ایہہ سچ جوٹھ دا سنکلیپ ایوے بھمبلیہوساتے وبم ہے۔ نالے ایہہ جہڑا تنسی پتھر چکی پھر دے ہواہیہ سبھ ورتھ ہے۔ تنسی پوجنا ہے تاں ساکھشات برہم نوں پوجو جو ہر تھاں براجمان ہے۔ اوتھے پھر گورو صاحب نے انت وچ وجنتریاں دے نال بیٹھ ششوبھت شبد پڑیا جہڑا اوناں نے بنارس رچیا سی:

سال گرام بپ پوج مناوہ سکرٹ تلسی مالا.....
(یورا شبد ویکھو پنہ ۱۱۲)

---◆---

جس تے بخشش ہوئی ہندی ہے

آوہدی نشانی: اوہ سچ تے چلدا ہے

اک دن کرتا رپور وکھے ہی کسے جگیا سونے سوال کر دتا کہ جنان پرکھاں تے اکال پرکھ مہروان ہویا ہندا ہے انان دی کی نشانی ہندی ہے؟

پھر گورو صاحب نے سمجھایا کہ اجیہے پرکھ سچ دے دھارنی ہندے تے سسکارب دا گنگان کردے رہندے۔ دوسرے پاسے نکاریا بندہ مایہ موہ وچ غلطان ہندا ہے۔ کئی وار لوک لٹا وی سمجھ لیندے تے کہ جہڑا مایا دھاری تے جھوٹھ وچ غلطان ہے ایہہ بخشیا ہویا ہے۔ گرمکھ بندہ چڑھدی کلا وچ وچردا ہے تے منمکھ سبھ کجھ ہندیان سنندیاں وی دکھی

رہندا ہے۔ صاحب نے ساری سنگت نال رل کے اچی آواز وچ شبد گایا:-

ایہہ منو مورکھ لوبھیا لوبھے لگا سریراگ محلہ ۱
لوبھاں .. سبب ن بھیجے ساکتا درمت اوں جاں ..
سادھو سنگورو جے ملے تا پائے گئی نڈھاں .. ۱
من رے ہوے چھوڈ گمان .. پر گز سروڑ سیو تو پاوہ
رہاؤ .. رام نام جب دنس رات گرمکھ درگہ مان .. ۱
پر دھن جاں .. سبھ سکھ بررس بھوگئے سنت سبھا
مل گیاں .. نت ایہنیں پر پرہہ سیویا سنگور دیا نام
کوکر کوڑ کھائے گر نندا پچے پچاں .. بھرے .. ۲
بھولا دکھ گھنو جم مار کرے کھلہان .. منمکھ سکھ
ایتھے دھندھو ن پائے گرمکھ سکھ سبھاں .. ۳
پٹائے سچ لکھت پرواں .. پر سجن گز سیودا گر
کرنی پردھاں .. نانک نام ن ویسے کریم سچے
۱۹ نیساں .. ۴

---◆---

آبیرا تاں گھر وچ ہی ہے

اک دن کسے شہر دے ویشنو بھگت آ کرتا رپور پہنچے۔ لنگر پانی چھکن توں بعد گورو صاحب دے حاضر ہوئے کہن لگے کہ بابا جی تھادی بہت استت سنی ہے اس کرکے درشناں لئی آ گئے ہاں۔ گورو صاحب نے کہیا بندے دی کاہدی استت، ہن ساہ آ رہا ہے، کی پتہ اگلا اونا کہ نہی اونا۔ سو جس سننا جاں کرناں ہے تاں اکال پرکھ سرہویاپک مالک دا کرو۔

ویشنو سادھو جھٹ بول اٹھے جی اس ہری تگ کوے پہنچیا جائے؟ گورو صاحب نے سمجھایا کہ بھراو اوہ ہیرا تھادے کول ہی ہے۔ انوں جنگلاں بیلیاں وچ ناں لہو۔ کسے اجیہے گورو دے لڑھ لگ جاؤ جس نوں کرتے دے کھیل دی سمجھ ہووے۔ اپرنت صفت صلاح جاں جس گاؤنا ہی اوہدا اکو اک راہ ہے۔ گورو پھر تھانوں سمجھائے گا کہ دوراہے: اک منمکھتا والا تے دوسرا گرمکھتا والا۔

اس تے گورو صاحب نے پھر بھرے دیوان وچ مردانے دی رباب دی سنگت وچ شبد گایا:

ہر پر جپہ پیاریا گرمت لے پر بول .. سریراگ محلہ ۱
من سچ کسوٹی لائے تلیئے پورے تول .. قیمت کئے
بھائی رے پر پیرا گر ن پائے رد مانک مول امول .. ۱
ماہ .. ستسنگت سنگورو پائے ایہنیں سبب سلاہ
رہاؤ .. سچ وکھڑ دھن راس لے پائے گر پرگاس .. ۱
جیو اگن مرے جل پائے تیو ترسنا داسن داس .. جم
گرمکھ جنداں ن لگئی ایو بھوجل ترے تراس .. ۲
کوڑ ن بھاوئی سچ رتے سچ بھائی .. ساقط سچ ن
بھاوئی کوڑے کوڑی پان ی .. سچ رتے گر میلیئے
من مہ مانک لال نام رتن سچے سچ سمائی .. ۳
پدارتھ پیڑ .. سچ وکھڑ دھن نام ہے گھٹ گھٹ گہر
گمبھیڑ .. نانک گرمکھ پائے دنیا کرے پر پیڑ ..

گورو صاحب نے اصول دسیا کہ مایا دھاری بندے نوں سچ نہی ہضم ہندا تے گرمکھ بندے نوں جھوٹھ

